

PERSISTÈNCIES EFÍMERES

UNA POSTMODERNITAT BARROCA?

MUSEU DEL
BARROC
DE CATALUNYA

DOSSIER
DE PREMSA

PERSISTÈNCIES EFÍMERES

Una postmodernitat barroca?

Amb aquesta exposició, el Museu del Barroc de Catalunya reafirma la seva voluntat d'acostar el Barroc a la contemporaneïtat per establir-hi relacions directes. La mostra convida a fer una relectura de l'art català d'època recent tot buscant-hi els referents i l'empremta d'un període que, lluny de quedar tancat al passat, es manté com una actitud viva, complexa i plenament vigent en les nostres expressions culturals contemporànies.

En aquest sentit, la mostra planteja una pregunta de fons: fins a quin punt l'ànima barroca de Catalunya ha continuat manifestant-se, transformada, en la cultura catalana de finals del segle XX, concretament entre la dècada del 1970 i l'any 2000? La proposta parteix de la constatació que al nostre país existeix una constant barroca que recorre des de les escultures i el mobiliari modernistes fins al primer Noucentisme (en creadors com Josep Aragay o Xavier Nogués), la recuperació de les arts populars com la ceràmica esmaltada, la iconografia de Dalí o el pop art –que recupera el llenguatge propagandístic de la Contrareforma–, culminant en una postmodernitat que s'emmiralla directament en la cultura del Barroc.

Comissariada per Ricard Mas, l'exposició reuneix unes cinquanta obres de creadors com Ferran Adrià, Jordi Benito, Bigas Luna, Joan Brossa, Hannah Collins, Salvador Dalí, Ramiro Fernández Saus, Joan Fontcuberta, Javier Mariscal, Perejaume, Jaume Plensa, Carles Santos, Eulàlia Valldosera i Ana Zelich, procedents de nombroses institucions com la col·lecció Bassat, la col·lecció d'Art del Banc de Sabadell o el Museu Olímpic i de l'Esport de Barcelona, així com de nombroses col·leccions privades.

ÀMBITS EXPOSITIUS I TEXTOS DE SALA

‘Persistències efímeres. Una postmodernitat barroca?’ articula les seves hipòtesis en onze àmbits temàtics, cadascun dels quals confronta un referent del Barroc català amb una manifestació de la nostra cultura postmoderna. Els àmbits són els següents:

La identitat com a representació

La Màscara Reial de 1759 va ser una gran desfilada alegòrica organitzada pels gremis i institucions de Barcelona per celebrar la vinguda del rei Carles III. L'esdeveniment fou immortalitzat en una sèrie de dibuixos de l'artista Francesc Tramulles, gravats per Pasqual Pere Moles i A. J. Defehrt l'any 1764.

Es tracta d'una societat que s'explica bàsicament a través d'alegories mítiques. I que es manté eterna en una extraordinària sèrie de gravats.

Francesc Tramulles (dibuix), A.J. Defehrt (gravat). Carro de Diana (màscara reial commemorativa de l'arribada de Carles III i Maria Amalia de Saxònia a Barcelona l'any 1759). c. 1764

Poques són les diferències entre la Màscara Reial de 1759 i la Cerimònia Inaugural dels Jocs Olímpics a Barcelona el 1992. El publicista Lluís Bassat encapçalà l'equip que dissenyà de manera minuciosa una cerimònia en la qual, a través de mites i narratives universals, Barcelona, Catalunya, Espanya i l'olimpisme s'emmirallen en el temps real i global de la televisió per satèl·lit.

Arxiu Fundació Barcelona Olímpica / FRIS - Eugeni Bofill i Soliguer

La guerra brilla com una joia

El reporter Plàcid Garcia-Planas, tot cercant l'examen d'ingrés al gremi d'argenteres de Barcelona d'un avantpassat, descobrí un dibuix sorprenent: el candidat Jeroni Cànoves, en lloc d'embolcallar el seu anell amb àngels, flors o sants, el fa penjar d'un llaç, surant damunt una Barcelona assetjada, on hi cremen baluards, hi volen bombes i hi moren persones. Es tracta del setge francès del 1697, dos anys anterior al dibuix.

El 1995, a les acaballes del setge de Sarajevo, Garcia-Planas va veure a l'aparador de la joieria Fahrudin Sofić una agulla amb una flor de lis, símbol de Bòsnia. En voler-la comprar, el joier s'hi resistí amb l'argument que aquella joia, de plata i pedres encastades, l'havia modelat durant el setge. Al final, l'aconseguí.

Es tracta de dos casos que enfronten bellesa i l'horror. Davant del que és insuportable, sempre ens quedarà l'art.

El territori com a projecció

L'era dels descobriments es recolza en els avenços de la cartografia. I aquesta disciplina en les possibilitats tecnològiques de la calcografia i d'una sèrie d'instruments de mesura. Aquests progressos són fruit de l'Estat Modern i del naixent capitalisme mercantilista.

El primer mapa de Catalunya imprès, amb un nivell de precisió i detall cartogràfic destacable, és el *Cataloniae Principatus novíssima et acurata descriptio* (1608), de Jan Baptist Vrients, encarregat per la Diputació del General.

Els avenços tecnològics que condueixen al GPS (1995), al primer Tom Tom (1996), o a Google Maps (2005) són l'expressió d'un nou marc conceptual que valora més el Big Data que no pas l'or.

Encara el 1995, l'artista Perejaume recull les cendres del Gran Teatre del Liceu i les escampa en un gegantí mapa de Catalunya, dividit en sectors i distribuït per la revista contenidor *Cave Canis*.

L'espasa de Dàmocles

Fams, bandolerisme, epidèmies com la gran pesta mediterrània (1647 - 1651), la guerra dels Segadors (1640 - 1652), la guerra de Successió (1701 - 1715)... als segles XVII i XVIII Catalunya no va ser rica ni plena.

Hi ha una acceptació de la fatalitat del destí, que es concreta en el gènere de la *vanitas*: la certesa de la mort, el pas del temps, la caducitat dels plaers terrenals, la fragilitat existencial... Per contra, hi ha la promesa de la vida plena al paradís.

La Catalunya de les dues darreres dècades del segle XX és democràtica, amb un relatiu autogovern i mecanismes socials de protecció. Però no està lliure d'angoixes, com el terror nuclear o la pandèmia de la sida, que es transmet per contacte sanguini i sexual.

La gran *vanitas* del segle XX s'encarna en la iconografia daliniana dels rellotges tous, persistent cronològicament en l'obra de l'artista empordanès.

La desconstrucció dels sentits

La cuina del barroc català no trenca amb la tradició medieval; ans evoluciona gradualment mitjançant la incorporació de productes americans com el tomàquet, la mongeta i el cacau. D'altra banda, l'abundància de sucre provoca l'explosió de la pastisseria.

El 2 d'agost del 1708, a la sala de contractacions de la Llotja de Mar, es representa per primera vegada una òpera a Catalunya: *Il più bel nome*, amb llibret de Pietro Pariati i música d'Antonio Caldara. Un regal de noces del Consell de Cent a Carles III i la seva muller.

Plat d'engany. Sèrie del Ramet. Real Fàbrica de Loza fina y Porcelana de Alcora. 1775-1800. Fotografia de Guillem Fernández-Huerta.

Podem establir paral·lelismes entre aquestes primeres òperes i les representacions experimentals de Carles Santos? Si més no, hi ha un reconeixement i àdhuc una continuïtat conceptual.

I entre els plats d'engany i les primeres formulacions del corpus gastronòmic del Bulli? Ferran Adrià ho deixa molt clar en els primers volums de la *Bullipedia*.

Ferran Adrià. La Menestra de verdurens en textures. 1994.
Fotografia de Met Guillamet. Arxiu elBullifoundation.

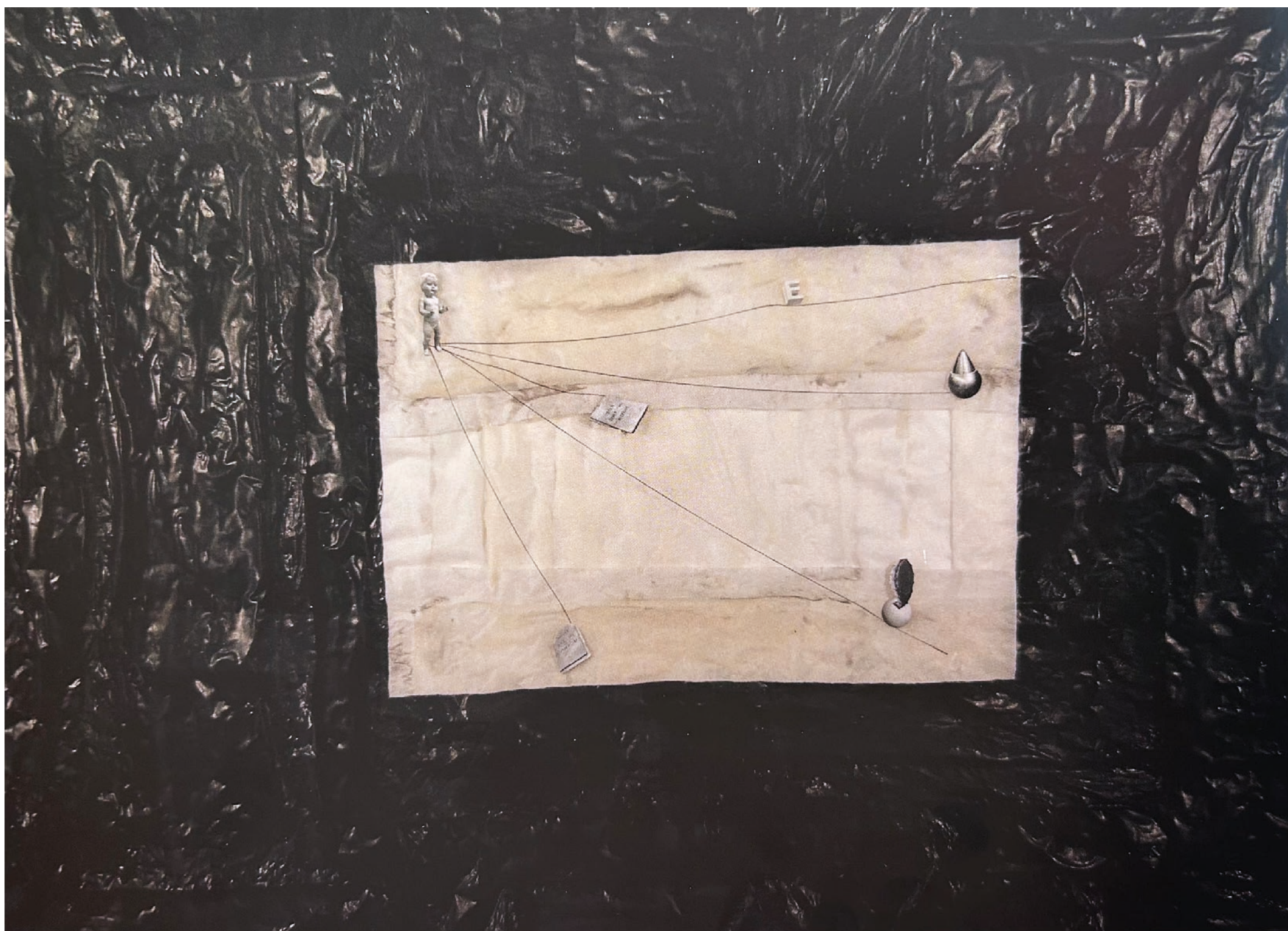

Emblemata

L'*emblemata* és un gènere literari i artístic del Renaixement i el Barroc, originat amb l'obra *Emblemata* d'Andrea Alciato. Cada emblema té tres parts: un lema (*motto*), una imatge o gravat i un text en vers que l'explica.

A la literatura catalana destaca l'obra *Atheneo de grandesa*, publicada l'any 1681 pel barceloní Josep Romaguera. Aquest llibre és considerat un dels grans exemples d'aquest corrent en català, juntament amb els reculls d'altres autors barrocs com Francesc Fontanella o Pere Serafí.

Nombroses peces d'art conceptual, poemes visuals com els de Joan Brossa o fins i tot algunes metàfores metaliteràries de Jaume Plensa poden ser interpretades com *emblemata* postmodernes.

Jaume Plensa. Étude pour E. 1994. Col·lecció Bassat

Una devotio postmoderna

La devoció barroca, sorgida de la Contrareforma, es caracteritza per una fe intensament teatral, emotiva i d'exhibició pública, dissenyada per commoure el fidel i combatre el protestantisme.

El fidel no ha d'entendre la religió, sobretot l'ha de sentir: el dolor de la passió, l'èxtasi místic, el penediment i la por a la condemnaió.

La llum, el perfum de l'encens, els passos processionals i els altars efímers creen una experiència immersiva on el culte esdevé un espectacle sagrat. Els sants ja no són només figures llunyanes, sinó intercessors amb els quals el poble s'identifica a través de confraries i gremis.

Eulàlia Valldosera. Estructura humana: La Nit (El melic del món). 1990. Col·lecció Bassat

Joan Casellas. Acció enderroc. 1977 Col·lecció de l'artista.
Fotografia de Maria Elba Rodríguez

Existeix una devotio postmoderna? Alguns artistes, com Eulàlia Valldosera, exploren la mediació espiritual, Bigas Luna recrea l'espiritualitat mil·lenària a través de la llet, Joan Casellas intenta, cada vint anys, ensorrar una columna, columna que interpreta Jesús Galdón com a cordó umbilical.

Bigas Luna. Allattatrices. 2003. Col·lecció Bigas Luna Barcelona

Natura en repòs

Al llarg dels segles XVI i XVII, el gènere de la natura en repòs, també conegut com a natura morta, combina el simbolisme religiós i al·legòric amb un naturalisme interessat en la versemblança òptica. La cultura de l'objecte i l'evocació del pas del temps, conviuen en un món que recerca noves certeses.

Durant la postmodernitat es reprèn el poder evocador del pas del temps, tot jugant amb la crua duresa del blanc i negre fotogràfic. La ironia permet distanciar significants i significats, emprant l'ambigüitat com a tret estilístic.

Perejaume. Butaques al Delta de l'Ebre. 1998.
Col·lecció d'Art Banc Sabadell.

En la incipient globalització, i el naixement de la cultura *low-cost*, la *veduta* és una postal o un souvenir, una fotografia d'unes ruïnes industrials. O la idealització de paisatges tan nostres com la costa mediterrània o l'interior de la comarca del Vallès. A partir del 1992, per exemple, Barcelona comença a aparèixer com a paisatge de fons de nombroses ficcions audiovisuals i espots televisius internacionals. Espectador i espectacle esdevenen intercanviables.

Les *vedute* van néixer a la Venècia del segle XVIII. Són vistes urbanes concebudes com a records per al viatger. Per tant, juguen amb l'evocació i certa idealització.

La *veduta* evoca l'exotisme, la bellesa de la ruïna, idealitza el que és llunyà fent-nos-el, ahora, familiar.

Javier Mariscal. Un viaje inesperado: estudio para cómic.
1979. Colecció Javier Mariscal, Barcelona

El ritual festiu

Una festa no és quelcom necessàriament alegre. Consisteix en una interrupció del que és quotidià, una mena d'excepcionalitat col·lectiva, sovint periòdica, que ritualitza una efemèride. Les tres grans festes de la Catalunya barroca amb celebracions al carrer foren Carnestoltes, el dijous de Corpus Christi i la corresponent festa major. Hi havia, també, festivitats gremials o festes de beatificació, com la de Sant Josep Oriol, el 1806.

Els nous ajuntaments democràtics sorgits de les eleccions del 1979 van tenir especial cura de festivitats com la cavalcada de Reis, el Carnestoltes –prohibit pel franquisme– o la festa major, amb nodrits programes d'activitats i cartells anunciadors.

D'altra banda, la cultura del lleure substitueix alguns aspectes de la litúrgia festiva, que es trasllada a bars, clubs i discoteques que cerquen la seva identitat distintiva en el disseny d'interiors.

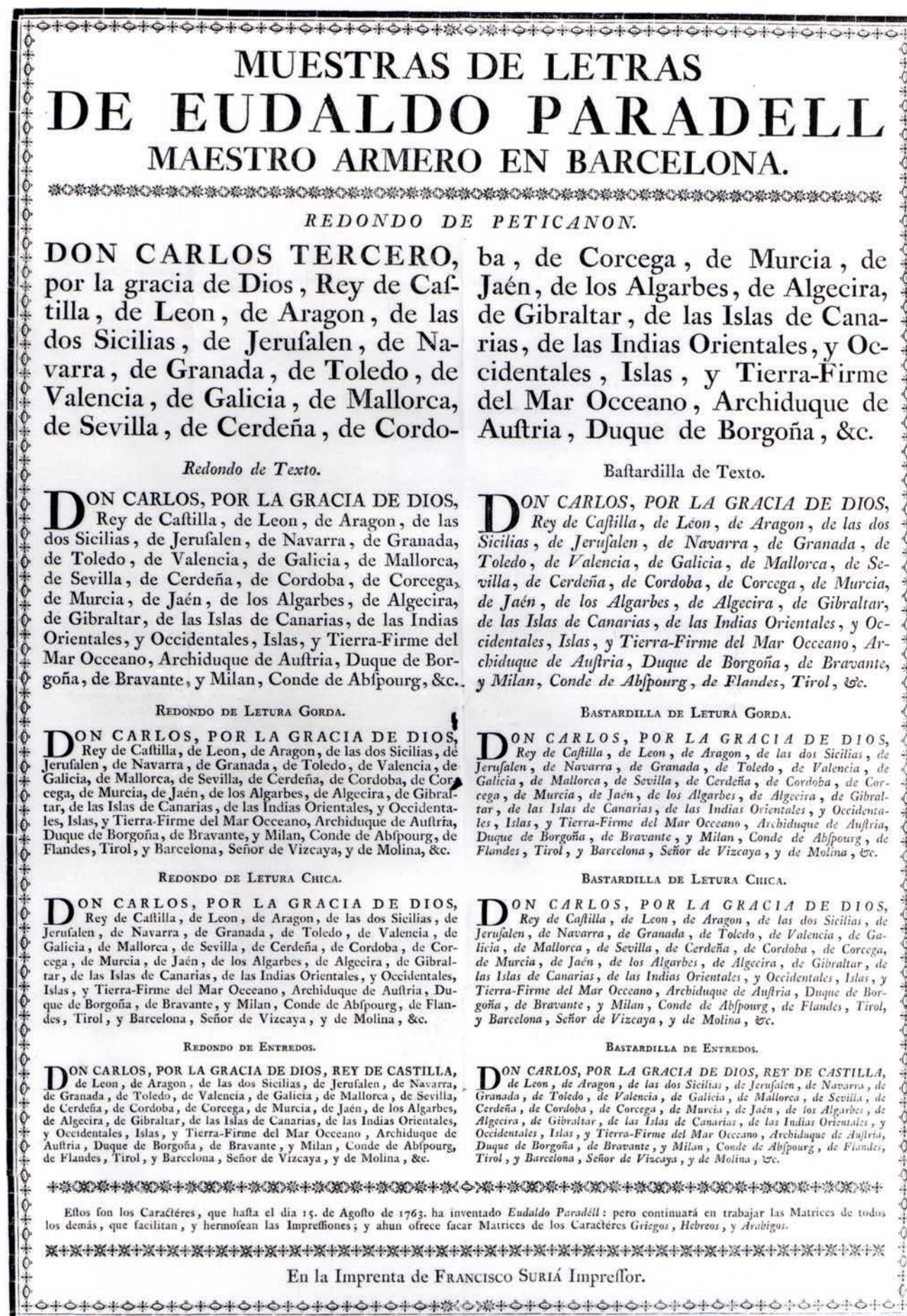
Nick Havanna. 1986. Col·lecció Javier de las Muelas

Tipografies pioneres

Una matriu tipogràfica és el motlle original que permet fabricar en sèrie les lletres de plom. A les Espanyes, fins aleshores, totes les matrius –i les tipografies– eren importades i ja estaven molt gastades.

Josep Eudald Pradell va començar a gravar punxons al Convent de Sant Josep, de Barcelona. El rei Carles III li va oferir una pensió de 100 doblons d'or, si es traslladava a Madrid i treballava gravant nous tipus. S'hi instal·là el 1765.

Eudald Pradell, Muestras de letras de Eudaldo Pradell.
Maestro Armero en Barcelona.

El 1999, Andreu Balius interpretà les seves tipografies, per a ordinador.

Andreu Balius, Tipografia Pradell, 1999-2003

D'altra banda, les principals innovacions tipogràfiques de la dècada del 1980 es deuen a l'univers audiovisual. A casa nostra, la pionera Ana Zelich, va moure per primera vegada el logotip de TV3 en pantalla (1984), i va treballar en capçaleres com la del programa Arsenal (1985-1987). També intervingué en la imatge de llançament de Canal+ (1995-1998).

Ana Zelich. Capçalera del programa Arsenal, TV3. 1985.
Museu del Disseny - DHub Barcelona

Ricard Mas Peinado

ARTISTES

24 artistes, més de 50 obres.

Ferran ADRIÀ

Vicenç ALTAIÓ

Andreu BALIUS

Jordi BENITO

Bigas LUNA

Joan BROSSA

Oriol CABA

Joan CASELLAS

Jordi CATALÀ

Hannah COLLINS

Salvador DALÍ

Ramiro FERNÁNDEZ SAUS

Joan FONTCUBERTA

Jesús GALDÓN

Javier MARISCAL

Quim MONZÓ

Carlos PAZOS

PEREJAUME

Jaume PLENSA

Humberto RIVAS

Carles SANTOS

Fahrudin SOFIĆ

Eulàlia VALLDOSERA

Ana ZELICH

Jordi Català. TOI Barroco. 2026. Gentilesa de Jordi Català

PROGRAMA D'ACTIVITATS

CONCERT INAUGURAL

CONCERT D'ORGUE AMB BERNAT BAILBÉ

Divendres 18 de setembre, a les 18.30 h

A la Basílica de la Seu de Manresa · Preu: 10€

Fotografia cedida per Bernat Bailbé

Bernat Bailbé, organista titular de l'església de Sant Felip Neri de Barcelona des de 1978, oferirà un concert a l'orgue de la Basílica de Santa Maria de la Seu de Manresa per encetar la programació d'activitats entorn de l'exposició.

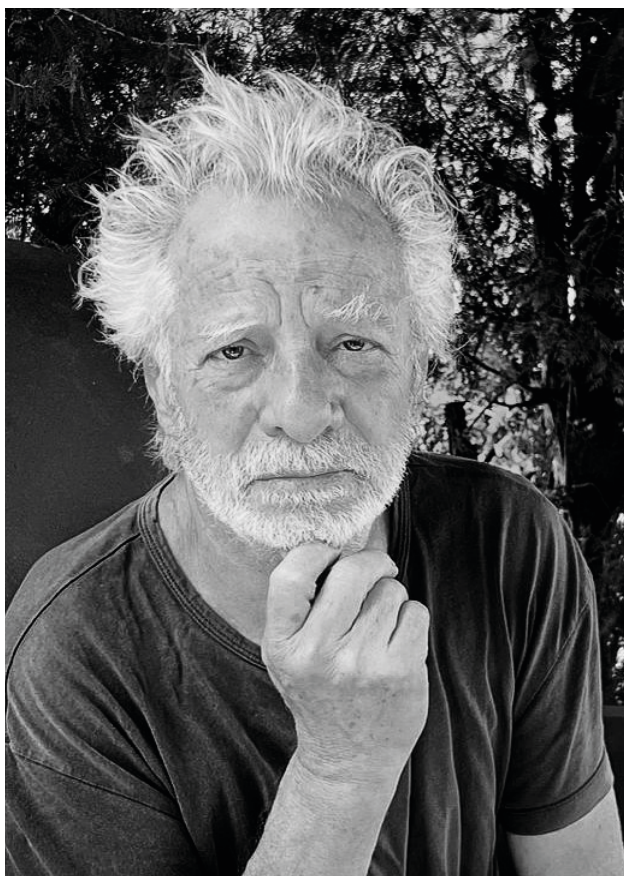
L'acte constarà d'una breu introducció a la música catalana per a orgue del període barroc i, a continuació, Bailbé interpretarà onze peces de compositors barrocs catalans, escollides per a aquesta ocasió.

Conferències 'Com vaig fer...?'

COM VAIG FER EL COBI

CONFERÈNCIA DE JAVIER MARISCAL

Dimarts 29 de setembre, a les 19 h

Fotografia cedida per Javier Mariscal

Javier Mariscal és un artista total i una icona internacional del disseny i de les arts. La seva creativitat s'ha expressat en disciplines com el disseny gràfic, la il·lustració, el cinema, la pintura, l'escultura i la ceràmica.

Al llarg de la seva trajectòria, ha creat referents de la cultura contemporània, com el Cobi, la mascota dels Jocs Olímpics de Barcelona 1992, i el pòster de Bar-Cel-Ona. L'artista parlarà d'aquestes creacions i de la transformació de la cultura catalana entre finals dels setanta i els noranta.

COM VAIG FER CINEMA, TELEVISIÓ, POESIA I GUIONS DE CÒMIC SENSE MORIR EN L'INTENT

CONFERÈNCIA DE JUAN BUFILL

Dimarts 13 d'octubre, a les 19 h

Fotografia cedida per Juan Bufill

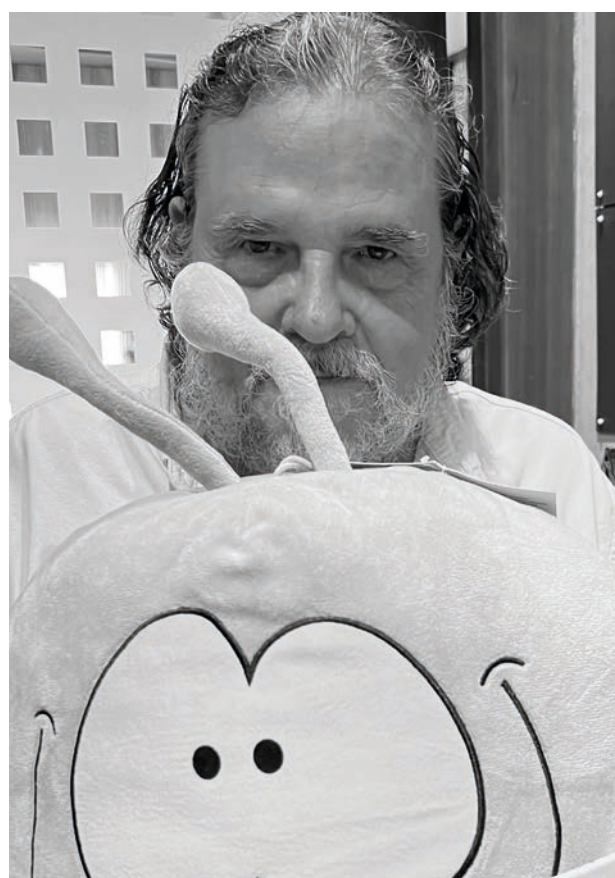
Poeta, fotògraf, cineasta experimental, crític d'art, guionista i comissari d'exposicions, entre altres oficis, Juan Bufill ha treballat durant dècades en diferents àmbits de la cultura. També va ser un dels creadors del programa de televisió a l'avantguarda catalana 'Arsenal' (TV3, 1985-1987).

Bufill ens parlarà del còmic de les dècades dels anys 70 i 80, tot explicant les tendències d'aquells anys de post-modernitat i, alhora, reivindicant el seu valor com un mitjà d'expressió artística a l'alçada de la resta de les arts visuals.

COM VAIG FER ELS TOI

CONFERÈNCIA DE JORDI CATALÀ

Dijous 12 de novembre, a les 19 h

Fotografia cedida per Jordi Català

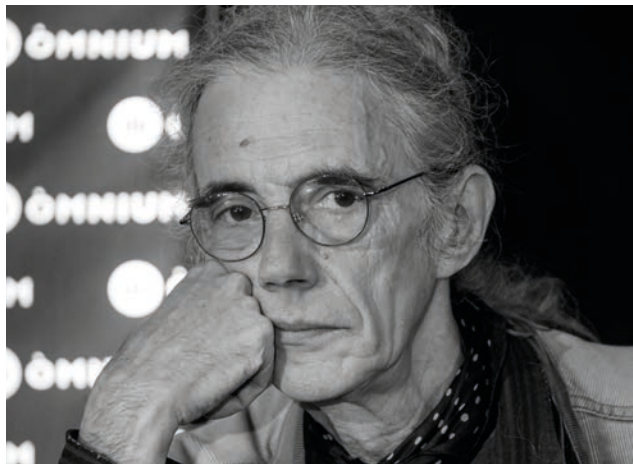
Jordi Català, el creador dels mítics ninots verds, amb grans antenes i ulls molt expressius anomenats TOI que van triomfar als anys noranta en incloure's com a adhesius i cromos al Bollycao, ens explicarà el procés creatiu d'aquests icònics personatges.

Amb expressions com «*Toi enamorao*» o «*Toi fadao*», aquests petits personatges van capturar l'humor i el llenguatge col·loquial de tota una generació i són considerats, avui, precursors dels actuals emojis i emoticones digitals.

MIRÓ I EL BARROC

ENRIC CASASSES vs. RICARD MAS

Dissabte 24 d'octubre, a les 17 h

Enric Casasses. Foto: © Dani Codina / Òmnium Cultural, llicència CC BY-SA 2.0.

Ricard Mas. Foto: © Nati Veraguas

Des de la Xarxa de Museus d'Art de Catalunya, s'inicia el nou cicle «Miró. Art i territori», que consta de 20 diàlegs al voltant de la figura i l'obra de Joan Miró, organitzats en diferents equipaments museístics.

En aquest marc, el Museu del Barroc de Catalunya acollirà el diàleg «Miró i el Barroc», en què l'historiador de l'art Ricard Mas i el poeta Enric Casasses establiran una conversa al voltant de les influències de l'art barroc en l'obra del celebrat artista català, un dels màxims exponents del surrealisme i de l'abstracció del s. XX.

DEL BARROC ALS VUITANTA: MANERES DE CELEBRAR

MARIA GARGANTÉ vs. JOAN FONT

Dijous 5 de novembre, a les 19 h

Fotografia cedida per Maria Garganté

Joan Font. Foto: © Joan Font i Pujol

La proposta posarà en diàleg dues mirades i dues èpoques aparentment allunyades: d'una banda, la de Maria Garganté, especialista en les festes i les pràctiques devocionals en època barroca; de l'altra, la de Joan Font, director i fundador del grup Comediants i pioner en el teatre de carrer i l'espectacle popular a Catalunya.

A partir de les seves experiències i coneixements, el diàleg confrontarà les formes d'entendre i viure la festa en tots dos períodes, per explorar-ne les semblances, les diferències i les possibles connexions.

CÒMICVERSE

TALLER A CÀRREC DE LA FORMIGUETA CURIOSA

Diumenge 4 d'octubre, a les 11 h

Fotografia cedida per Eva Molina

Taller d'introducció al còmic on els infants inventaran els seus propis herois i vilans, explorant mons sorprenents i deslligant la seva creativitat dins de les seves vinyetes. Aprendran tècniques de dibuix i narrativa, desenvolupant habilitats mentre se submergeixen en una aventura col·laborativa.

CREEM UN TOI

TALLER CREATIU

Diumenge 15 de novembre, a les 11 h

Activitat per a públic familiar en què els participants podran crear el seu propi personatge TOI a partir de diferents recursos que facilitarà l'educador. Cada participant podrà combinar formes, colors i elements per donar vida a un personatge únic i personal, tot desenvolupant la seva imaginació.

Visites comentades

VISITES COMENTADES A CÀRREC DE RICARD MAS

- Diumenge 27 de setembre, a les 11 h
- Diumenge 8 de novembre, a les 11 h
- Dissabte 28 de novembre, a les 17 h

Totes les activitats són amb inscripció prèvia.

FITXA DE L'EXPOSICIÓ

Exposició: 'Persistències efímeres. Una postmodernitat barroca?'

Dates: Del 16 de setembre al 6 de desembre de 2026

Inauguració: 16 de setembre a les 19 h

Lloc: Museu del Barroc de Catalunya – Sala del Claustre

Adreça: Plaça de Sant Ignasi, 14-16 – 08241 Manresa

Telèfon: 93 874 11 55

Horari: De dijous a dissabte de 10 a 18 h; diumenges i festius de 10 a 15 h

Comissariat: Ricard Mas Peinado

Disseny expositiu: L'Estudi de la Mirada (Jesús Galdón)

Per a més informació i material gràfic de premsa:

comunicació@museudelbarroc.cat / museudelbarroc.cat

Organitzen

MUSEU DEL
BARROC
DE CATALUNYA

Ajuntament
de Manresa

Manresana d'Actius
Turístics, Museus i Fires

Amb el suport de

Generalitat
de Catalunya

Diputació
de Barcelona

XARXA DE MUSEUS D'ART
DE CATALUNYA

Col·labora

Basílica
Santa Maria de
la Seu
de Manresa